

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

OCAK 2018 / SAYI : 61

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT
OCAK 2018 / SAYI : 61

SAHİBİ:

MUSTAFA AKBABA

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:

ALİ DEMİREL

YAYIN KURULU:

BEKİR KARA
HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:

Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2 ANTALYA

TLF : 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER: 0 (242) 241 41 74

www.mustafaakbaba.com

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ

TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK
Tel : 0 (242) 248 90 88
www.tunahanmatbaa.net
info@tunahanmatbaa.net
tunahanofset@gmail.com
Sinan Mh. Atatürk Cd. 1254 Sk.
Rıfat Türkcan Psj. No: 14/7
Muratpaşa / ANTALYA

YAYIN TÜRÜ :

Yerel - Süreli
İki Ayda Bir Yayınlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR

Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da

Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın kurulu nun
kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına
www.mustafaakbaba.com adresinden
ulaşabilirsiniz.

NEVZUHUR

BU SAYIMIZDA YAYINLANAN

ESKİMEYEN BENGÜ İNANÇLAR

ALİ DEMİREL

VE YİNE BALKAN...

MUSTAFA AKBABA

GÖNÜL DÜNYAMIZIN KÂŞİFİ :
MARC LOOPUYT

HASAN TÜLKAY

AFÂK-I SIR

MUSTAFA AYVALI

ANTALYA'YI ÖZEL KILAN
ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLER

ANDAÇ

KAYNAK

Ön Kapak Resmi : K.G. Lanckoronski / AKMED ARŞİVİ
Arka Kapak Resmi : Le Bruyen 1728 / AKMED ARŞİVİ

OKUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları;

Elinizdeki 61. Sayımızla hem 2018 yılına, hem de onbirinci yaşımıza adım atmış oluyoruz. Hayırlı, huzurlu bir yıl geçirmemiz Cenab-ı Allah'tan niyazımızdır.

İlk yazımız ALİ DEMİREL'in olup *ESKİMEYEN BENGÜ İNANÇLAR* başlığını taşıyor. İlgile okunacağını ümit ediyoruz.

Yapmış olduğu Balkan seyahatini geçen sayımızda oldukça tafsillatlı bir şekilde kaleme almış olan MUSTAFA AKBABA, *VE YİNE BALKAN...* başlıklı yazısıyla okuyucularımıza yine oralardan esintiler getiriyor.

İBRAHİM ŞAŞMA, dilimiz üzerine yazdığı güzel denemesine *BU DİL VAR YA* başlığını uygun görmüş. Yazarımız dilimizi nasıl dillendirmiş, hep birlikte okuyup görelim.

HASAN TÜLKAY, Fransa'da bulunduğu sırada tanıdığı MARC LOOPUYT'u, *GÖNÜL DÜNYAMIZIN KÂŞIFI: MARC LOOPUYT* başlığıyla sayfalarımıza taşıırken, bu değerli müzik adamını Frenkler arasında etnik müzik meraklısı bir avuç insandan başka kimselerin tanımadığından yakınıyor.

Bu sayıdan itibaren iç arka kapakta ANTALYA ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLER ile ilgili bir yazı serisine başlıyoruz. ANDAÇ'ın bu sayımızdaki yazısı işte bu konuyla bağlantılı olup *ANTALYA'YI ÖZEL KILAN ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLER* adını taşıyor.

MUSTAFA AYVALI ise *AFÂK-I SİR* unvanlı şiiri ile sayfalarımızı renklendiriyor.

Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle...

Bu sene 6 sayı boyunca ön ve arka kapak resimlerini kullanmamıza müsaade eden SUNA- İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA MERKEZİ (AKMED)' ne teşekkürü bir borç biliriz.

NEVZUHUR

ESKİMEYEN BENGÜ İNANÇLAR

ALİ DEMİREL

İnsanlar, dünya dediğimiz bu mavi Acun'a ne zaman geldi – gönderildi – sürgün edildi bilinmiyor. Yüce yaratıcı tarafından, Adem atamızdan itibaren 124 bin peygamber (Yalavaç) gönderildiği rivayet edilmektedir. Diğer taraftan bazı bilim insanları, insan türünün yeryüzünde ilk defa yaklaşık iki milyon yıl önce görüldüğünü tahmin etmektedirler. İnsanın yeryüzü serüveni yukarıda ifade edildiği kadar eski olmasa da bazılarının iddia ettiği gibi 6-7 bin yıllık olmadığı da kesindir. İnsan elinden çıkmış bazı kalıntıların 10 bin, 25 bin hatta 50 bin yıl öncesine ait olmaları bunu göstermektedir. Bilindiği gibi ülkemizde, Urfa'daki Göbekli Tepe'de meydana çıkarılan uygarlık kalıntılarının 12 bin yıllık olduğu (bu uygarlık pat diye birdenbire ortaya çıkamaz, uzun bir geçmişi olmalı) dikkate alındığında; sözde tarihçi ve bazı bilim insanlarının ne kadar yanıldıkları açıkça ortadadır. Hal böyle iken bile bazı çevrelerin hâlâ eski iddialarını sürdürmeleri iyi niyetle değerlendirilemez. Şöyle diyorlar: Yazı günümüzden 4000 yıl önce icat edilmiş, demir çağı, bakır çağı, yontma ve cilalı taş devirleri... Bütün bunlar 6-7 bin yıl içinde olmuş. İnsanlar ise; maymunlar evrimleşe – evrimleşe... Sonunda insan olmuşlar!.. Bu savların hiçbir bilimsel dayanağı yok. Bize sözde bilim olarak yazılan, anlatılan ve öğretilen dayanaksız görüşler; bizlere sözde pozitif bilim kişileri ve tarihçiler tarafından (gerçek bilim kişilerini ve tarihçileri tenzih ederim) dayatılmaktadır. Ön yargılı olan bizim insanlarımızdan bazıları bu yazdıklarıma hemen karşı çıkarlar, bunu biliyorum. Ama bir yabancı söylerse ona inanırlar. Pekala: Astronom Kennet C. McCulloch aynen şöyle diyor “**Bazı amatörler, bilim adamlarının**

sadece gerçeği arama yolunda olduklarını; yeni ipuçları ve etkenler ortaya çıkarılınca eski kuramlarını buna göre uydurup değiştirdiklerini sanır. Gerçekte ise bilim adamları aynen ortaçağ din adamları gibi körü körüne inanan, dar görüşlü insanlar olabilirler.” Anlaşılar bir şekilde kısaca özetlemiş...

Her konuda olduğu gibi insanların geçmişteki inançlarının hiç de bildiğimiz gibi olmadığını tarihi gerçeklerin ışığı bize göstermektedir. İnsanların bu konuda cahil kalmalarının başlıca sebebi; tarihler boyunca, yeni bir inanç ve kültür ortaya çıktığında, öncekileri yok etme eğiliminde olunmasıdır. Hele Avrupalılar kendi uygarlıklarını (eğer bir Avrupa uygarlığından bahsedilebilirse) diğer her uygarlığın üzerinde göstermek için, tarihi ve de bilimi saptırarak veya inkâr ederek kendilerini yüceltmek istemektedirler. Bu konuda **Anatoli Fomenko** ve ekibinin araştırmaları sonucu bazı tespitleri şöyle:

1. Bildiğimiz evrensel anlamda kabul edilen kronoloji yanlıştır.

2. Sözde bilimsel hesaplamalara dayalı kronoloji Josef Jüst Skaliger, Dionisius Petavius ve Sethus Calvisius tarafından uydurulmuş ve Batı tarihçiler arasında yaygınlaştırılmıştır.

3. Arkeolojik tarih saptama yöntemleri ve arkeometrik yöntemler hatalıdır, buna karbon testi de dahildir.

4. 11. yüzyıl öncesine ait inanılabilirliği olan tek bir belge bulunmamaktadır.

5. Eski Roma, Yunan ve Mısırlılara ait bilgiler Rönesans döneminde rahipler tarafından oluşturulmuştur.

Fomenko ve ekibinin tespitlerini beğenmeyebilirsiniz, yanlış da diyebilirsiniz ama sözde batı uygarlığının dünya insanlık tarihini yazıp insanların önüne koyduklarının çoğunun yalan olduğu gerçeği de inkâr edilemez. Batılı barbarlar, öldürerek, gasp ederek, çalarak ve talan ederek ele geçirdikleri maddi zenginliği de

kullanmak suretiyle diğer uluslar ve kültürler üzerinde baskı kurmuşlar, onları yok etme yolunda çaba harcamışlar ve hâlâ da bu anlayışı sürdürmekte.

Şimdi insanların eski inançlara dönelim. Ne yazık ki tam ve ayrıntılı olarak bilmiyoruz. Batının yazdıklarına bakarak bir kanıya varmak tamamen saçmalık olur. Avrupalıların bütün dünyaya, üstü kapalı gibi ve dolaylı yollardan empoze etmekte oldukları düşünceleri, kamufllajları kaldırılmış olarak şöyle: Yeryüzünde kendilerinden başka her millet barbar, sapık inançlı ve yarı hayvan. Tevrat'tan öncekiler zaten insan sayılmazlar, Yahudiler Allah'ı (İsa'yı) çarmıha gerip öldürdüler dolayısıyla barbar ve düşmanlar. Müslümanlara gelince; zaten Müslümanlık diye bir din yok Hz. Muhammet de peygamber falan değil, Müslümanlar da düşman. Dünyadaki diğer türlü çeşitli dinler zaten dinden bile sayılmazlar, hepsi de bazı toplumların basit kültürlerinden ibarettir... Geriye sadece gerçek inanç olarak üç tane Allah'ı (teslis = Allah, onun oğlu İsa ve kutsal ruh?) olan Hristiyanlık kalıyor... Gerçek asla böyle değil. Onbinlerce yıl öncesinde Yüce Yaratıcıya insanlar inanmaktaydılar. Başta Adem Atamız olmak üzere bütün Tanrı elçileri (Yalavaçlar) kutsal inancı insanlara öğretmişler ve ilahi emirlere göre yaşamalarını öğütlemişlerdir. Sadece inanç çerçevesinde değil pozitif bilimlerin insanlara öğretilmesinde de öncü olmuşlardır. Bilindiği gibi hemen her peygamberin bir mesleği vardır. En ünlülerinden birisi ise İdris (Toth, Hermes) dir. İnsanlığa bilimi öğreten Peygamber olarak bilinir. Hz. İdris'ten kalan bazı öğretilerin, zamanında Mısır'da İskenderiye kitaplığında var olduğu; Öglid ve Pisagor gibi bilginlerin oradan bilgilendikleri genel kabul görmektedir... Sonuç olarak insani inançlar ve bilimlerin binlerce yıl önceden de var olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu İnançlar neydi? Nasıldı? Bu sorulara yanıt olacak bilgi ve belgeler ne yazık ki; yeni bir din edinen toplumlar ve sözde Avrupa uygarlığınca yok edilmişlerdir. Söz konusu barbarlar amaçlarına ulaşmak için iki temel konuda yoğun çalışmalar yaptılar. İlk olarak, inançları ve inançlarla ilgili bilgi ve belgeleri yok etmekle işe başladılar. Hristiyanlıktan önce Avrupa topraklarında, kadim inançların bir devamı olan Keltler'in dini inançları başat durumdaydı. Bilindiği gibi Keltler (Galyalılar, Galatlar) Avrupalı bir halk değildi; Kafkaslardan geldikleri, oraya da Orta Asya'dan geldikleri belirtilmektedir. Avrupa ve özellikle Anadolu kültürüne büyük etkisi olmuş ve halen gelenekleri pek çok insan topluluğunca sürdürülmekte olan KELT'LER Anadolu'da GALAT'LAR olarak adlandırıldılar. Hem yaşantı olarak çok uygar, hem de ölümsüzlük inancıyla ölümden korkmayan, bu alp savaşçılar, hiçbir zaman yerlerinde durmadılar. Romalılarla çok uğraştılar, Roma İmparatorluğunun yıkılmasında en etkili ulus Keltlerdir. MÖ. 2000 yıllarından beri varlıkları ve uygarlıkları bilinen Keltlerin bir bölümünün Turyalılar oldukları bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir. Keltlerin din adamlarına Druid denir, din kadınlarına ise Druides denir. Bütün yaşamlarında olduğu gibi dini yaşamlarında da kadın erkek eşitliği vardı. Özellikle tedavi ve ruhsal (Tinsel) konularda kadın din görevlileri daha başatlılar. Druid'ler halka dinsel törenlerin uygulanmasında rehberlik yaparlardı. Onlar öyle şimdiki anlamda sıradan din adamı değillerdi mesela bütün devlet meseleleri onların görevi kapsamındaydı ama günümüzdekilere benzeyen bir devlet adamı da değillerdi.

Batılılarca 'büyü' olarak kabul edilen metafizik güçleri öylesine derindi ki; günümüzde hâlâ anlaşılmayan kavranamayan pek çok özel uygulamalarının olduğu bilinmektedir. Onlar doktordur, elçidir, büyücüdür, din adamıdır, ruhlarla insanlar arasında aracıdır. Onlar sanki Türklerin Asya'daki Işmanlarıdır, Kamlarıdır. Üst düzeyde olmayan yani sıradan Druidler, içinde yaşadıkları kendi toplumları ile birliktedir. Bahçesini eker, hayvanlarına bakar, onlar gibidir, onlardan biridir. Ancak törenlerde ve kararlarda onlardan üsttedir. Yaklaşık 20 yıl öğrenim görmüş ve inisiye olmuş Druidler bilir ki; üst de, alt da aynıdır, üstte olan aynı zamanda altta olandır. Ağaç gibi; tepedeki dallar, gövde ve kökler aynı ağaçtır... Druidler, din adamı olmak isteyen çırağın hazır olduğuna karar verdiklerinde onu "üç üstadlık arayışı"na sokarlardı. "Geçmiş-Bugün-Gelecek" motifi, "Kök-Kalıp-Kader" adı altında işlenirdi. Öğrenciler her bir arayışı tamamladıktan, bir sonraki çalışma seviyesine giden yolu gösteren özel bir inisiyasyona tabi tutulurdu. İnisiyeler, semboller ve küreler arasında astrolojik ve mistik ilişkileri öğrenmek için aylar, hatta yıllar harcarlardı. Çırak ilk düzeyde, henüz öğrenime başladığında, yeşil (yenilik ve büyüme rengi idi) kıyafet giyerdi. Öğrencilere mutlaka temel bilgi olarak tıp, hukuk, astronomi, şiir, müzik öğretilirdi. Ayrıca çırak; hayvan ve kuş yaşamına dair sırları, doğa olaylarını, bulutları, iklimi, yıldızları ve hareketlerini, halkının tarihini, müziğini, efsanelerini öğrenmek ve doğa ile birleşmek zorundaydı. Çırak, Druid olabilmek için yolunda ilerlemek istiyorsa bazı önemli kurallara mutlaka dikkat edecekti, şöyle ki: Her zaman bilmek ve öğrenmek için çalışacak, her şeyi göze alabilecek ve her olay karşısında sessiz kalabilecekti. Biliyordu ki, böyle davranmazsa asla Druid olamayacaktı ve biliyordu ki; bir cinayet işler ve savaşa katılırsa, doğru olmayan bir şey söylerse, saklaması gereken sırları açığa çıkarır ve yayarsa, çıraklıktan çıkarılacaktı... Druid'lere göre, hem görünür, hem de görünmez dünyayı belirli yasalar yönetirdi. Fiziksel dünyada zıt güçler, ruhsal dünyada ise benzer güçler birbirini çekerdi. Beyaz, görülebilen her şeyi temsil ederken; siyah, öte dünyanın derin sırlarını ve gerçeğe birleşmeyi işaret ederdi. Gerçeği keşif yolculuğunun, yeni yerler aramakla değil, yeni ve farklı gözle bakmakla mümkün olduğunu düşünürlerdi. Dünya, onların derin anlayışında, büyük bir oyun parkı idi. Gördükleri şeyler için "kendi tarzında güzel" diyorlardı, gördüklerine ne iyi, ne de kötü demezlerdi, yalnızca onları birbirinden değişik buluyorlardı. Yaşamın her gününü alışılmadık bir örnek haline getirmeye çalışıyorlardı. Herkesin, içinde yaşadığı Tanrı'sının önünde eğilmesi gerektiğini, ne isimle onu çağırırsa çağırırsın, seslenildiğinde, Tanrı'nın bu çağrı ile orada olacağını bilirlerdi. Druidler "Bengü din" adı altında, bir tek Tanrı'ya inanırlar, Tanrı'nın, inananlar için görülebilecek birçok yüzü olduğunu ileri sürerlerdi. Druidler, 'zamanın' insanın yarattığı bir şey olduğunu, en büyük erdemin de zamanın dışına çıkmak olduğunu bilirlerdi. Druid geleneği içinde yer alan öte alem, öte alemle bağlantı, trans (cezbe) haline geçme tekniklerinin kullanılması, bedenden ayrılma ve benzerleri; Orta Asya'daki ışıman geleneği ile de büyük benzerlik göstermektedir. Çok ilginçtir, davul ve çingirak hem Druid'in, hem de Işman'ın törenlerde üzerlerinde olmazsa olmazlarıydı. Nasıl olmuştu, 7.000-8.000 km uzaklıktaki inanç ustaları aynı şeyi yapıyordu? Nasıl oluyordu da, çalgılarını sözlerine müzik eklemek için değil, düzenli bir ritmik yapı oluşturmak için kullanıyorlardı? Hem

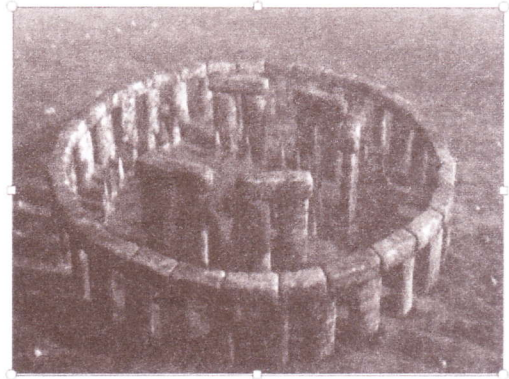
druid, hem şaman; zaman içinde öğrenciler – çıraklar arasından çağrılan adayların içinden çok azının üst mertebeye seçilmişler olduğunu, onların da fiziksel dünyanın yansımalarının üstesinden gelebilecek ruhsal olgunluğa erişmiş ve aynı anda hem bu dünyada, hem de öte dünyada bulunabilmeyi öğrenenlerin Druid veya Şaman olabileceğini bilirlerdi. Bunlar kendilerine “ölüp dirilmiş”, “yeniden doğmuş”, “iki kere doğmuş” derlerdi. Bunlar; Tek Yaradanın, isimsiz, bilinmez ve görünmez varlığına inanırlardı. Adını koymasalar ve tanımasalar bile onunla vicdanlarında daima birlikte olabilirler, sık sık sarılıp, kucaklaşabilirlerdi. Yaradanın varlığını her yüzde, her varlıkta ve her yerde hissederdiler. Ve onlar şu özdeyişleri ile tıpkı o çağların Yunus'udurlar: **“Tüm evreni anlamak istersen, hiçbir şey anlayamazsın; ama kendini anlamak istersen, tüm evreni anlarsın.”**

Keltlerin bir kısmı Galler'den yola çıkıp Yunanistan üzerinden İyonya topraklarını da geçerek Anadolu'ya geldiler. Keltlerin geldikleri yer olan Galler'deki en önemli şehirleri ve aynı zamanda başkentlerinin adı, 'Türkiye' yani Türkiye idi. Anadolu'da yerleşip yurt edinilebilecek çok verimli bölgeler vardı. Özellikle Ege Bölgesi o çağda da (günümüzde dendiği gibi); 'ovasından yağ, dağlarından bal akan' topraklar olarak bilinirdi. Ankara ve çevresi (İç Anadolu) o çağda da bozkır halindeydi. Keltlerin bir kısmının Galya'dan ve başkentleri Türkiye'den çıkıp Anadolu'ya geldiklerinde neden Ankara ve çevresine yerleştikleri hâlâ muamma olarak durmakta! Anadolu Keltleri yani GALATLAR, Anadolu'yu hiç terk etmediler ve kendi kültürlerini de buralarda yayarak, etkileri günümüzde dahi sürmekte olan uygarlıklarını, temel inanç ve kültürlerini bu topraklara adeta kazıdılar...

Şimdi biz tekrar inanç konusuna dönelim. Druideslerin (Kadın din görevlisi – Kadın Druid =Druides) inisiyasyonlarının nasıl olduğu günümüzde bilinmemekte ama onların, özellikle savaşçıların ve asillerin yetişmesinde büyük payları olduğu bilinmektedir. Bu durum Orta Çağ efsanelerinde sık sık geçen “Bilge Kadın” motifine de kaynaklık etmektedir. Druidesler eğitimde olduğu kadar, ilaç hazırlamada, şifalı bitkilerin bulunmasında da söz sahibi idiler. Druideslerin özellikle İskoçya'da Sein Adası'nda zaman zaman toplandıkları ve buraya erkekleri almadıkları söylenir. Söylenceye göre burada dokuz druidesin (Gallizenea) önderliğinde kendini adanmış genç kızlar vardı. Halk arasında druideslerin burada sihir ve büyü ile uğraştıkları düşünülür, hatta hava olaylarına hükmettikleri, istedikleri hayvanın şekline girdikleri söylenirdi...

İşte bu muhteşem kültür, ne yazık ki; Roma İmparatorluğunun da Hristiyanlaşmasından sonra, öncelikle yok edilmesi gereken düşman olarak görüldü. Papa ve kilise, Keltleri inançsız göstererek, Hristiyanlığa zorlamış, önce Keltik kilisenin oluşmasını sağlamışlar, sonra bu kiliseyi de ortadan kaldırmışlardır. Böylece druidleri ve druidesleri yer altına çekilmeye, Kelt halkını da inançlarını kalplerinde saklamaya ve sonunda unutmaya zorlamışlardır. O zamanda olanları bu şekilde basitçe ifade etmek; insanlığın yüz karası, barbarca uygulamaları elbette örtbas etmez. Kısaca özetlemeye çalışayım: Keltlere Hristiyan olmaları önerilir, kabul etmeyenler işkence edilerek öldürülürdü. Genellikle sanığın önce giysileri çıkarılmakta, sonra da tırnak sökme, çarpmıha germe, kemik kırma, susuz bırakma, dayak atma gibi işkencelere tabi tutulmaktaydılar. Böylece halkın gözü

korkutularak üzerlerinde baskı kurulurdu. Kelt inancı ile ilgili bütün bilgi ve belgeler yok edildi, getirip teslim etmeyenler öldürülerek cezalandırıldı. Özellikle bilge druidesler, papazlar tarafından Hristiyan halk arasında 'cadı' ilan ediliyordu. Ayrıca bir Hristiyan'ın 'falanca cadı' diye şikâyet etmesi yeterli olurdu. Cadılıkla suçlananlar, çevresi odun yığılı olan bir direğe bağlanır ve canlı canlı yakılırdı. Bir başka uygulamada ise, cadılıkla suçlanan druides yargılanırdı. Şöyle ki: Kadının eli ayağı bağlanır, beline bir ağırlık (taş gibi) bağlanır ve derin bir suya atılır. Kadın suyun altındayken bir şekilde iplerden ve ağırlıktan kurtulup su yüzüne çıkarsa; 'tamam bu cadı, şeytan buna yardım etti' diyerek sudan çıkarılır ve diri diri yakılır. Şayet iplerden ve ağırlıktan kurtulamayarak boğulur ölürse; 'yanılmışız cadı değilmiş, çıkarıp gömün' denirdi... Bu şekillerde binlerce belki yüzbinlerce insan katledildi, sayısını kim bilir? Belki siz okuyucular, şu uygulamalardan nasıl bir katliam yapıldığını tahmin edebilirsiniz: Katledilen insanlar için yapılan harcamalar, koca Roma İmparatorluğu'nun bütçesini etkileyecek düzeye ulaşmış. Bu konularda yapılan harcamalarla ilgili olarak bir yasa çıkarılır. Söz konusu yasanın içeriğinin ne olduğuna dair, **Carl Sagan'ın** yazdıklarına bir bakalım: *“Tüm soruşturma, dava ve infazların giderleri, davalının kendisinden ya da akrabalarından alınıyordu. Cadıyı avlamak üzere görevlendirilmiş casusların ödülü, gardiyanların şarabı, yargıçların şöleni, daha deneyimli işkenceci getirmek için görevlendirilenin yol giderleri, odun, katran ve celladın ipi, giderler arasındaydı. Mahkeme heyetinin üyelerine, yaktırdıkları her cadı için ikramiye de ödeniyordu. İdam edilen cadının mal varlığı, eğer geriye bir şeyi kalmışsa, kilise ve devlet arasında bölüşülüyordu”* ... Sayın okuyucular gerisini siz düşünün...

Stonehenge Tahmini yıkılmamış hali

Stonehenge

Papa ve Hristiyanlık ileri gelenleri Keltler'in dini inançlarını yok etmek için her şeyi yaptılar, aslında kendilerince başarılı da oldular. Dolayısıyla Kelt inancı hakkında günümüzde bilinenler ancak bilgi kırıntıları şeklindedir. Aslında çokşey yazılıyor ama yazılanlar; Keltleri ve onların kültürlerini kötülemek, aşağılamak, hakaret etmek gibi amaçlara yönelik...

Kesik Minare

Keltlerin inançlarının derin izlerini yok ederek tarihin o bölümünü kör bıraktılar ama tarihin coğrafi yanını yok etmeye güçleri yetmedi. Yukarıda "İlk olarak, inançları ve inançlarla ilgili bilgi ve belgeleri yok etmekle işe başladılar." Demiştin ya, ikinci olarak da Keltler'in muhteşem evrensel yapılarını yok etmeye çalıştılar. Önce söz konusu yapılar için 'Pagan Tapınağı' dediler. Oysa Druidler, insan eliyle yapılmış hiçbir yapının içerisinde tapınılamayacağına inanırlardı ve gözden uzak yerlerde ibadet ederlerdi. O yapılar; druid ve druideslerin toplanma merkezleri ve inisiye okulları olarak kullanıldıkları daha da önemlisi söz konusu yapıların inşa edildiği yerlerin tinsel ortamda kutsal – metafizik – ışınım ve titreşim merkezleri oldukları hep söylenegelmiştir. Avrupa'nın barbarları, ta uzak geçmişlerden günümüze ulaşan bu muhteşem yapıları yok etmek için harekete geçer. Ancak; devasa yontulmuş taşlarla, nasıl yapıldıkları günümüzde hâlâ tam olarak anlaşılamayan ve tartışma konusu olan yapıları yok etmeye güçleri ve teknolojileri yetmemiştir. Baktılar ki tarihin coğrafi kapsamındaki, yeryüzüne dağılmış yapıları yok edemiyorlar, hemen başka bir çare düşündüler. Bu konuda **Alfred Watkins** şöyle diyor: "*Britanya'nın Hristiyanlaştırılması sırasında tapınaklar tahrip edilmek istendi. Daha sonraları; İngiltere'ye gönderilmeden önce Papa'nın misyonerlere verdiği emirlerde; tapınaklar tahrip edilmeyecekler, aksine aynı yerler Hristiyan tanrısının adına takdis edileceklerdir. Denildi...*" Anlaşıldığı gibi o muhteşem yapıların büyük bir çoğunluğu kilise haline getirildi, bazıları ise (Stonehenge vb.) olduğu gibi kaderine terk edildi... İngiltere'den itibaren orta Avrupada, Delfi'de, Anadolu'nun birçok yerinde, Kudüs, Babil ve Mısır'da o olağanüstü yapıların kalıntıları günümüzde de mevcut. Her kalıntının nerede olduğunu ve ayrıntılı bilgilerini burada yazmam olanaksız. Ancak Antalya Kaleiçindeki Antalya Kesik Minare – Korkut camii olarak bilinen görkemli yapıyı yazmadan geçmeyeceğim.

Kesik Minare Kapısı

Geçmiş zamanların bengu inancının tamgası olarak orada durmakta. Önce kiliseye çevrilmiş, sonra Selçuklular zamanında camiye çevrilmiş, günümüzde ise harabe halindedir. Ama bakılıp görüldüğünde inanın insana çok şey anlatmakta... Son olarak Keltlerin (Galyalıların – Galatların) inanç bazında kutsal kabul ettikleri, sadece 'baş'dan ibaret olan heykelden bahsedeceğim: Her sene nisan ayında, Druidler ve Druidesler İstanbul'a gelip Yerebatan Sarnıcı'nda özel bir bölümde tören yaparlardı. Törenlerin yapıldığı bu bölümde sonradan ters yerleştirilmiş olan 'Medusa Başı' da bulunmaktadır.

Medusa Başı

Medusa'nın bulunduğu o sulu alan Druid'ler ve Druidesler için çok önemlidir, törenlerin en son 1963-64-65 yıllarında yapıldığı biliniyor. Sonrası?.. Druid'lerin yaptıkları bu törenler olabildiğince gizli yapıldı ve üç gün sürerdi. Dahası, bugün Stonehenge denilen yerde yapılan törenlerin aynısıydı. Druid'ler için sarnıçtaki Medusa Başı'nın ve konulduğu yerin bu kadar önemli olması; orada kaynağının nereden geldiği belli olmayan bir titreşimin var olmasındandır. Bu nedenle druid ve druidesler tören sırasında Medusa'ya sarılırdı. Bu titreşim halen vardır bu nedenle Medusa'nın çevresi demir parmaklıklarla çevrilmiştir... Yani Medusa oraya tesadüfen konmamıştır; yeryüzünün bazı yerlerinde tinsel – spiritüel enerji salınımlarının olduğu binlerce yıldır, çeşitli dinlere mensup 'ermiş' kabul edilen kişilerce söylenegelmiştir. İşte

Medusa'nın Yerebatan Sarnıcında konulduğu yer öyle bir yerdir. Doğu Roma'lılar Medusa'yı kasıtlı olarak ters çevirmişler çünkü o çevreden yayılan titreşimi şeytani güç olarak kabul etmişlerdir, ne de olsa Hristiyanlıkla ilgili değil ya... Ben 'Yerebatan Sarayı' denen o sarnıca gittim. MEDUSA'nın yanında durdum... İstanbul'a yolu düşenlere; oraya gitmelerini ve MEDUSA'nın yanında, bedenlen ve ruhen gevşeyip rahatlayarak bir dakika kadar durmalarını öneririm...

Bu yazının hazırlanmasında faydalanılan kaynak kişi ve kuruluşlar: Aytunç Altındal - Keltler ve Turkije (Türkiye) ISKRA - Awakening: Keltler ve Turkije (Türkiye) – Ezoterik ve okült Kaynaklar Sitesi – Hacettepe Üniversitesi (Nükheth Okutan) – Kâzım Mirşan – Halûk Tarcan – Nadir Elibol – Eric Von Daniken – Erhan Altunay

VE YİNE BALKAN...

MUSTAFA AKBABA

2017 yılı Ağustos ayı sonlarında Balkan memleketlerinden bazılarında, daha doğrusu eski Yugoslavya sınırları içerisinde kalan yerlere ve buna ilâveten Arnavutluk'a yapmış olduğumuz seyahati NEVZUHUR'un bir önceki sayısında (Kasım-2017) kalemimiz yettiğinde dile getirmeye çalışmıştım. Atalarımızın at koşturduğu bu coğrafyada gerçekleştirdiğimiz bu seyahatin cezbelerinden hâlâ kurtulamamış olmalıyım ki bu sayıda da oralarla ilgili bir şeyler daha yazmayı arzuladım. Okuyucularımızın bu yazıyı GEZDİM BALKAN'I HÜZÜNLENEREK başlığını taşıyan o yazımın mütemmimi niyetiyle okumalarını rica ediyorum.

Kosova'da Meşhed-i Hüdâvendigâr'ı ziyaretimiz esnasında orayla ilgili kitap veya broşür bulabilir miyim diye bakındım, fakat göremedim. Gittiğim yerlerde buna dikkat ederim, bulursam da hemen alırım. Gerek yurt içi, gerek yurt dışı seyahatlerimden toplayıp getirdiğim kitap ve broşürler kütüphanemin bir köşesinde dururlar. Orada böyle bir neşriyat bulamayınca içimden üzülmüştüm ama ne yapabiliyordum.

Meşhed-i Hüdâvendigâr'dan sonraki durağımız Prizren'di. Süslemeleriyle dikkat çeken Osmanlı yadigarı Sinan Paşa Camii'ne girdiğimde, hemen girişte sağ tarafta bulunan bir sehpa üzerinde Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarından kitaplar gördüm. Kitapları incelerken bir de ne göreyim, Meşhed-i Hüdâvendigâr'la ilgili bir kitap karşımda duruyordu. Cami görevlisine bu kitaptan nerede bulabilirim diye sordum, onu alabilirsin dedi. 'Ama nasıl olur?' dememe fırsat vermeden 'alın, mahsuru yok' dedi. Bedelini verecek oldum 'satmıyoruz, arzu ederseniz yardım kutusuna bağışta bulunabilirsiniz' deyince, hayrı uçmasını, maddî ederinin üzerinde bir miktar parayı bağış kutusunun içerisine bıraktım. Gökte ararken yerde bulduğum bu kitap KOSOVA SULTAN MURAD HÜDÂVENDİGÂR TÜRBESİ RESTORASYONU adıyla Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları arasında neşredilmiş.

Meşhed-i Hüdâvendigâr'ın tarihî serüvenini anlatan bu eserden ve içindeki tarihî resimlerden istifade ile belki bir gün bir yazı yazmak kısmet olur. Ancak, biz şimdilik kısa bir alıntı yaparak yazımızı renklendirelim.

"Sultan Murad'ın savaştan önce Allah'a yakarışı ve ettiği dua, Mehmed Neşrî Efendi'nin Kitab-ı Cihan-nümâ'sında şöyle dile getirilmiştir:

'Murad Hân Gazi, herkes yattıktan sonra abdest aldı. İki rek'at hâcet namazı kıldı. Yüzünü toprak üzerine koydu. O karanlık gecede cân ve gönülden Hak Taâlâ Hazretî'ne yakardı:

-İlâhî, dedi; bunca kerre hazretine duâmı kabûl eyle. Bir yağmur verip bu karanlığı ve tozu def'et. Âlemi nûrânî kıl. Tâ kî kâfir leşkerini iyice görüp yüz yüze cenk edebileyim. Mülk ve kul senindir. Sen kime istersen verirsin. Ben dahi bir nâçiz kulunum. Benim fikrimi ve sırlarımı sen bilirsin. Mülk ve mal benim maksûdum değildir. Buraya mülk ve kul için gelmedim. Hemen hâlis ve muhlis senin rızânı isterim. Yârab! Beni bu Müslümanlar'a kurbân eyle. Tek bu mü'minleri küffâr elinde mağlûb edip helâk eyleme. Yâ İlâhî, bunca nüfusun katline beni sebep eyleme. Bunları mansûr ve muzaffer eyle. Onlar için ben cânımı kurbâb ederim. Tek sen kabûl eyle. Askerim için teslîm-i rûh etmiye râzıyım. Tek bu mü'minlerin ölümünü bana gösterme. İlâhî, beni civarında mihmân edip, mü'minler uğruna beni fedâ kıl. Evvelce beni gazi kıldın, şimdi şehâdet nasîb et!

Sultan Murad Gazi bu resmile baş açıp yüz yere koyup duâ kıldı, Hak sübhânehuTaâlâ duasın müstecâb kıldı. Hemân gökyüzünü bir bulut çevirdi. Yağmur, gökyüzünü rahmete boğdu."

Türk ordusunun gösterdiği kahramanlık ve savaş planının mükemmelliği sayesinde üstün düşman kuvvetleri bozuldu. Sekiz saat süren savaştan sonra, düşman tam bir bozguna uğradı.

Savaş sonrasında Sultan Murad galibiyet şükranesi olarak, savaş meydanını dolaşıp otağına gelirken, bazı kaynaklarda yaralı bir Sırp asilzadesi olan Miloş Obiliç (Kabiloviç), bazı kaynaklarda ise Miloş adlı bir sırp asilzadesi tarafından, henüz savaş bitmeden Müslüman olduğu bahanesiyle, padişaha yaklaşıp at üzerinde iken zehirli bir bıçakla hancerlendiği kayıtlıdır. Miloş, hükümdarın çevresindeki askerlerce o esnada yakalanarak tepelenmiştir. Buna karşılık Sultan Murad ağır yaralı olmasına rağmen savaşı sonuna kadar idare etmiş, öleceğini anlayınca da büyük oğlu şehzâde Bayezid'ı çağırıp, devlet erkânının da tasvibiyle hükümdarlığı ona bırakmıştır. Neşrî, padişahın bıçaklandığı yerde şehid olduğunu, devlet erkânı tarafından çadıra çağırılan Bayezid'in tahta çıkarıldığını yazmaktadır.

Sultan Murad Hüdâvendigâr'ın Sırp Miloş Obiliç tarafından şehid edilmesi üzerine cesedi tahnit edilerek (ölüyü bozulmaması için belirli formül dahilinde ilaçlama), Bursa Çekirge'de yaptırılan türbesine defnedilmiştir. İç organları ise, vefat ettiği yerde, oğlu Yıldırım Bayezid tarafından inşa ettirilen türbeye gömülmüştür.

Aşık Paşazâde'nin, 15.y.y.'in ikinci yarısında Fatih Sultan Mehmed'in Novo Birdo ve Trepça'yı fethettikten sonra türbeyi ziyaret edip, halka hediyeler ve yemek dağıtmasını belirtmesi, türbe hakkındaki ilk yazılı bilgidir. Ayrıca, 1526 tarihli bir hükümde, türbenin bakımından sorumlu ailelerin vergiden muaf tutulmasından söz edilir."

Süslemeleriyle dikkat çeken Prizren'deki Sinan

Paşa Camii, Balkanlarda ayakta kalan dış ve iç süslemeleriyle ünlü üç camiden birisi değildir. Geçen yazımızda da belirttiğimiz gibi onlar; Tetova (Kalkandelen) deki Şarena (Alaca) Camii, Tiran'daki Ethem Bey Camii ve Travnik'deki Süleymaniye Camii'dir. Bu üç camideki dış ve iç süslemeler çok farklılık gösteriyor, ayrı bir değer taşıyor.

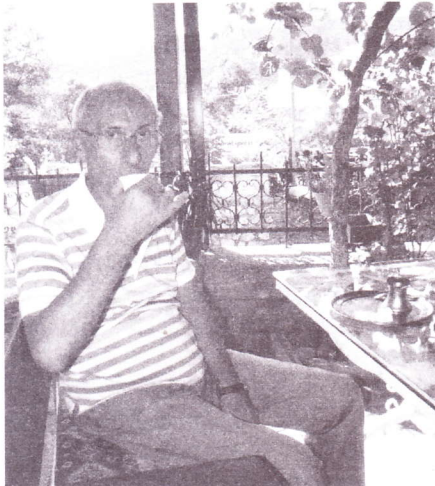

Sinan Paşa Camii - Prizren

Prizren'de Akdere Üzerindeki Taş Köprü

Yoğun tempo içerisinde gerçekleştirdiğiniz seyahatlerde bazan içtiğiniz bir bardak çay veya bir fincan kahve size ayrı bir huzur veriyor, damağınıza ayrı bir tad bırakıyor.

Poçitel Türk Köyünde'de Yorgunluk Kahvesi

Bosna-Hersek'in Poçitel Türk köyünde içtiğim kahveyi de unutamış değilim. Önünüze servis küçük yuvarlak bir tepsi ile geliyor. Kahve, ince uzun cezve içerisinde iki fincanlık miktarda hazırlanıyor. İç dibinde Ay-Yıldız motifi olan kulpsuz fincan, iki kesme şeker ve iki küçük lokum da tepside bulunuyor. Siz kahvenizi şekerli içmek isterseniz, kesme şekerlerden birini fincana atıp üzerine kahvenizi döküyorsunuz. Sade içmek için şekerleri kullanmıyorsunuz. Lokumları yiyip yememek de sizin tercihinize kalmış.

Kahve Servisi

Poçitel, yaz aylarında Avrupa'nın en sıcak olan yerinde bulunduğu için evlerin çatıları bölgeye has bir izolasyon tekniğiyle yapılıyor. Damlara plâk halinde yerleştirilmiş taşlar farklı bir görüntü veriyor. Bu çatı tipini Mostar'da da görüyorsunuz.

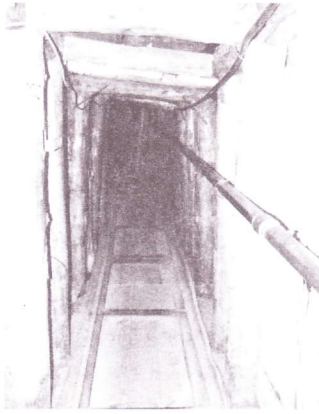
Poçitel Türk Köyü

Bilindiği gibi; Türkiye'yi, Türk Dili ve Kültürünü tanıtmak, arada dostluk bağlarının oluşmasını sağlamak gayesiyle dünyanın muhtelif yerlerinde Yunus Emre Enstitüleri faaliyet gösteriyor. İşte bunlardan bir tanesi Mostar'da, köprü'nün çok yakınında yer almış. Köprüyü seyrederken gözünüze takılan bu kültür yuvası size ayrı bir mutluluk veriyor.

Geçen yazımızda, yakın geçmiş zamanda yaşanan iç savaşa kuşatılan Sarayova'nın hayata bağlanmasını sağlayan Savaş Tüneli'nden söz etmiştik. Hava Alanının iki tarafında bulunan Dobrinja ve Butmir bölgelerinden başlatılıp pistin altından geçirilen bu tünelle

iki taraf arasında iletişim sağlanmış, insanlar bir nebze nefes almışlardı.

Önceki sayıda tünelle ilgili kısaca temas ettiğimiz bilgilere, yine fazla ayrıntıya girmeden birkaç cümleyle şunları da ilâve edebiliriz.

Savaş (Umut) Tüneli ve Şeyda Nine ile Ali ya dede

Tünel fikrinin kimden geldiği hakkında birden fazla söylenti ve isim olsa da Tünel, genel olarak Sarayova vatanseverleri ile halkın projesidir. Onların, şöyle veya böyle bir şekilde tünel inşaatına katkıları olmuştur. Tasarım ve hazırlık çalışmalarından başlayarak inşaatın başlangıcından nihai çalışmalarına kadar olan sürede yapılanlar, tünel inşaatından sonra yazılan monografide yer almıştır. Bu belgenin yazarı mühendis Necad Branković (Nedžad Brankovic) dir. Bu belge, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Ordusu 1.Kolordusu'nun lojistik yardımcı komutanı olan Raşid Zorlak (Rasid Zorlak) ın emri üzerine yazılmıştır ve aynı kişinin özel arşivinde saklanmaktadır.

Bosnak Böreğinin Pişirilmesi

Sarayova'da özel bir teknikle pişirilen, damağınıza her zaman hatırlayacağınız güzel tad bırakan Boşnak böreklerinden yemeniz gerektiğinden bahis etmiştik. Çarşıda, uzun yıllardan günümüze kadar gelen, ardıç şerbeti imâl edip müşterilerine sunan bir iş yeri var. Ardıç tohumlarından yapılan bu şerbetin gazoza benzer, kendine has bir tadı bulunuyor. İçimi hoş olan bu şerbetin idrar söktürücü özelliği de varmış.

Ardıç Şerbeti Dükkânı

"Drina Üstündeki Köprü (Drina Köprüsü)" adlı eseriyle 1961'in Nobel Edebiyat Armağanı'nı alan İvo Andrić'in Travnik'te bulunan evinin bugün müze olarak faaliyet gösterdiğini yazmıştık. 10 Ekim 1892 tarihinde Travnik'te dünyaya gelen yazarın; "Tarnik Kroniği", "Matmazel" ve "Drina Üstündeki Küprü (Drina Köprüsü)" önemli eserleri arasındadır.

İvo Andrić'in Evi

"Drina Üstündeki Köprü" de anlatılan hadiseler küçük bir kasaba olan Vişegrad'da geçer ama bu kasaba rastgele bir kasaba değildir. Burası, o zamanlar her ikisi de Osmanlı Devleti'nin birer eyaleti olan Sırbistan ile Bosna-Hersek sınırı üzerinde, doğu ile batıyı birleştiren, ya da ayıran Drina Irmağı kıyısındadır. Bundan dolayı da Osmanlı'nın en güçlü zamanında bu ırmağın üzerine kurulan köprü yüzyıllar boyunca doğu ile batının alışverişini sağlamış, birçok olaya şahitlik etmiştir.

İvo Andrić, romanında tarafsız davranmış, çeşitli dinlerin ve soyların kaynaştığı bu bölgede, en küçük bir din ve ırk ayırımı yapmadan, anlattığı olaylarda yer alan bütün kişilere eşit bir sevgi ve ilgi göstermiştir.

Monstar'da Yunus Emre Enstitüsü (Sağ Köşedeki Yapı)

Poçitel Köyü'nden Başka Bir Görüntü

"Gitmediğiniz yer sizin değildir" denir. Bu ifade her ne kadar sınırlarımız dâhilinde her karış toprağımız için geçerli ise de şu anda tapusu bizde olmayan eski topraklarımız için de bir o kadar geçerlidir. O topraklar resmî olarak bizim olmasa da ecdadımızın üzerine inşa ettiği onca yapı, onca iz bizimdir. Biz onları görmek için oralara gittikçe, oraları sahiplendikçe bugünkü mülk sahipleri onları yok etme cesaretini gösteremeyeceklerdir. O damgalarımızın yok olmaması için Devletin desteği ile bazı kurumlar vasıtasıyla (TDV, TİKA..) yapılan yenileme çalışmalarına bizler de imkânlarımız nispetinde o coğrafyalarda seyahat ederek manevi katkıda bulunmalıyız. "Yorgan gitti, kavga bitti" anlayışı bu millet fertlerine yakışmaz. Ayrıca; "Bakın, biz hâlâ buraları bekliyoruz" diyen ve bizden hâlâ medet uman gönüldeşlerimizi boynu bükük bırakmak olmaz. Yurt dışı seyahatlerimizi öncelikli olarak oralara programlamalıyız. Oralara programlamalıyız ki elden çıkan o yerleri gördükçe bugünkü topraklarımızın kıymetini daha iyi anlayalım.

Türk milleti demek, Türk dili demektir. Türk dili, Türk milletin kalbidir, zihnidir. (M. Kemal Atatürk)

BU DİL VAR YA

İBRAHİM ŞAŞMA

Bu dil var ya bu dil, ağzımdaki ak süt idi. Babamın içli bir of çekışı, annemin beni dizlerinde sallarken, yüreğinden koparıp gözlerime sürdüğü ninniydi. Gelin kızların avuçlarına kına yakılırken duyduğum en yanık ve en içli türküydü. Bu dil var ya bu dil, pencereme vuran yağmurun tınısı, bir çoban çeşmesinden akan suyun o en saf en doğal sesiydi. Yüzü güneş, yüreği hasret yanığı anaların guzum demesiydi bu dil.

Bu dil var ya bu dil naftalin kokulu sandıklarda saklanan yaldızlı bohçamdı benim. İçerisinde yaşanmışlıklarım vardı. Aidiyetim, milliyetim ve hürriyetim. Ulusal kimliğim ve mayamdı bu dil. Harım dilimle karılmıştı benim. Merhemim dil olmuş, yaram dilimle sarılmıştı. Bu dil var ya bu dil, karlı dağlarımın kekik kokulu güzeli. Semamda uçan kuşun kanadı. Onun olmadığı her yerde onu aradım anasın yitirmiş çocuk misali. Dudaklarım çatladı onsuz. Yüreğimin bir ucu kanadı. Üşüdüm ana dilim olmadan, güneş yakarken tenimi. Yitirdim yönümü. Gün nereden doğar nereden batar kaybettim pusulamı. Hiçbir şeye değişmem ana dilimi ben. İçtiğim suya benzer o, ciğerlerime çektiğim tertemiz bir nefese. Gökte ayımın şavkıdır, penceremden içeri süzülen. Yedi renkli dağ çiçeklerinin efsunkâr kokusu, kimliğimin benliğimin var oluşunun temeli ve dokusu. Ağzımdaki ak sütümdür, damarımdaki kanım. Ona sahip olduğum kadar yaşarım, ona sahip olduğum kadar insanım.

Zaman törpüsüne dağlar taşlar dayanmıyor. Her şey değişiyor iklimler, mevsimler. Güneş değişiyor, ay değişiyor. İnsanlar değişiyor. Ve ben bu çelik dişli çarkın karşısında çocuk yüreğimden sıyrılıp bir nefer edasında sarılmak istiyorum değerlerime, kimliğime benliğime ve dilime. Bunun için tek bir silah verilmiş elim. Aklım fikrim ve geçmişime olan bağlılığım. Biliyorum bir dil bir milletin aynasıdır. Geçmişle geleceği arasında kurulan köprüdür. Bu dil var ya bu dil, milletimin var olma sebebidir. Varlığının temelidir. Dilinden vazgeçen bir toplum her şeyinden vazgeçmiş demektir. Ana dilimi yitirdiğimde biliyorum cemre düşmeyecek başıma. Yağmurlar yağmayacak saçlarıma. Güneş, güneş olmayacak ve düşmeyecek ayın şavkı pencereme.

Ana dilimle yol alırken ve ekmeğim suyum kadar severken onu, daha bir emin oldum kimliğimden. Onunla yaşarken ve onu yaşatırken çok daha sağlam bastım adımlarımı yere. O dilimde iken asla yitirmedim kendimi. O bende iken kaybolmadım. Taviz vermedim aslımdan neslimden. Biz kerpiç evimizin çamurunu

onunla kardık. Onunla seslendik sevda bildiklerimize. Onun gölgesinde söyledik türkülerimizi. Onunla büyüdüm ben. Onunla emzirdi gül anam beni. Hayatım her kesitinde onu hissetim. Babamın şefkati vardı özünde. Annemin sıcaklığı. Göğün mavisini ve güneşin sarısı. Yaşamın kendisi yüklüydü üzerinde. Yağmur niyetine saymışım ana dilimi. Meğerse ne kadar sevdalıymışım ana dilime ben. İçtiğim suyun azizliğindeki güzele. Yediğim ekmeğin kutsallığındaki yâre. Gönül bahçemde süzülen kuğuya. Üzerine sevdalarımı yazdığım pencerenin camındaki buğuya. Meğerse ben ondaymışım. Onda doğmuşum. Onda ana demişim ilk. Maviyi onda tanımışım. Yeşili onda alıyordum. Dokunduğun demde dilime, dudağımda balıyordum. Ciğerime çektiğim bir nefes kadarmış o. Tuz kadar sevmişim onu. Babamın yağmuru sevdiği kadar. Gönül bahçeme düşürdüğüm cemre. Şah da benim uşak da benim. Ben sevdandan ötürü uymuşum kendime eylediğim emre. Çağdaş dünyada kimliğimle o müstesna yerimi alabilmek adına sevdam ile sefer ediyorum ve sevdam ile yürüyorum. Zaman törpüsünde aşınmasın diyerek ona sarılıyor üşümesin yanmasın diye bürüyorum. Bizi biz yapan her gün içinde yaşadığımız değerlerimizin hakkını vermek adına bunu kendime görev olarak görüyorum. Ana dilime sahip çıkmadığımda, her gün biraz daha bozulup yok oluş yoluna girecek biliyorum. Korkum bundan ibaret. Derdim bundan ibaret. Hüznüm bundan. Diline sahip çık sen de. Düşman dilinden vurmasın seni. Düşman hele bir istesin. Sırtına bıçak saplamayı zor bilir. Ama dilinden vurmayı, seni türkünden vurmayı kendisine kâr bilir. Sen dilini kılıç kalkan bil kendine de düşman dünyaları dar bilir. Ve ben çocuk yüreğimle onu diliyorum onu dinliyorum. Gölgesinde dinleniyorum. Ana dilim olsun ağızımda hep, o dem şenleniyorum. Konuşma dili olarak şarkı türküsü söyler gibi o var yanımda. Yazı dili olarak hatasız kullanabildiğim sürece o dil benimdir. Sanat dili olarak, güzelliğine güzellikler katabilirim ne mutlu bana.

Bu dil var ya bu dil, Bilge Kağan'ın ta bin iki yüz yıl evvel soydaşlarını "Titre ve kendine dön" diyerek uyarmasıydı. Karamanoğlu Mehmet Bey'in "Bugünden sonra divanda, dergâhta, mecliste ve bargâhta Türk dilinden başka dil kullanılmayacaktır" dediği ve yüzyıllardır Türk dünyasında yankı bulan fermanıydı. Kâşgarlı Mahmut'un, Ali Şir Nevaî'nin en kutlu aşkıydı. Âşık Veysel'in sazının teline tezeneyi vurmasıydı. Yunus Emre'nin gönül heybesinden dökülen ve gönüllerimizde yer eden sevgi dokunuşuydu. Bu dil köklü bir medeniyet mirasının sahipleri olarak yüzyıllardır zengin ve dinamik bir kültür atlası üzerinde yaşayan bir ulusun en büyük varlığıydı. Aynı zamanda bizim için dün bugüne, bugünü de yarına bağlayan sağlam bir köprüydü.

Bu dil var ya bu dil, varlığımın başlangıç noktasıdır. Kimliğimin ve tarihimin temelidir. Karamanoğlu Mehmet Bey'den Atatürk'e, Türk dili için uğraş verenlerin nakış nakış dokuduğu kilimdir. Bu dil, duyan kulağım, gören gözüm, tutan elimdir. Her koşulda ve her zaman sahip çıkmam gereken ulusal varlığımdır. Bizlere ve bana emanet edilen dilimin kullanımında gün

geçtikçe artan özensizlik bir bıçak gibi canımı acıtıyor benim. Bir ulusun dilini yitirmesinin ne denli tehlikeli olduğunun farkındalar mı acaba. Bu dilin yozlaşmasına razı olanlar ve katline olur verenler, özensiz kullanıma öncülük edenler yaptıkları eylemi bilinçsiz yapıyorlarsa sorumsuzluğa, bilinçli yapıyorlarsa büyük bir ihanete imza atmaktadırlar. Bu dil var ya bu dil, ağlamasını istiyorum. Savruk ve özentisiz kullanılmasını. Yozlaşmasını. Özentinin ve duyarsızlığın kurbanı olmasını. Kendini bilen insan lisanını da doğru ve yerinde kullanmasını bilecektir. Aksi halde Türkçe imdat eyledikçe Karamanoğlu Mehmet Bey mezarını çatlatıp kalkıp gelecektir.

Bu dil var ya bu dil, biz onu yaşadıkça o bizi yaşatacaktır. Biz onu sahiplendikçe o bizi çepeçevre kuşatacaktır. Ve ben Türk dili ile yazmak, Türk dili ile konuşmak istiyorum son nefesime kadar. Sadakat kalemiyle ve ulusal mürekkebiyle yazmak istiyorum yazabildiğim kadar. Dağlara taşlara, uçan kuşun kanadına. Ve inadına inadına. Söylenmemiş sevda şiirlerini ben söylemeliyim. En kutsi aşkların ben olmalıyım baş tutanı. Daha yazılmadık şiirlerimiz var bizim. Söylenmedik türkülerimiz. Tezene daha çok değmeli sazın teline. Bir şiir yazmalıyım mürekkebi öz Türkçe olan kalemle. Sevginin o diri ve gür sesi yarın da duyulsun diye. Bir şiir yazmalıyım. İnsanlık tarihinde varlığım ölümümün sonra da lisanım ile devam etsin diyerek, hayatım ve eserlerimle arkamda hoş bir seda bırakayım diyerek. İnsanlığın gönül semasında kayan bir yıldız olup ben akayım diyerek. Bir şiir yazayım istiyorum ana dilimle öz Türkçemle. Kalemim insanlığın ilerlemesi ve saadeti yolunda bir rehber ve bir ışık olsun diyerek. Ne geçen zaman, ne de değişen fikirler bir çizgi çekebilir yazdıklarımın üzerine. Ki dilim, ebedilik makamında yenik düşmesin faniliğin karşısında. Bu dil var ya bu dil, Kaşgarlı Mahmut ile dost olabilmektir. Yusuf Has Hacıpaşa'nın yüreğini görebilmektir. Karacaoğlu'nun yandığı kara kızın elinden bir tas ayran içebilmektir. Bu dili sevmek ve layığı ile konuşmak Âşık Veysel'in gözünde fer olabilmektir. Dadaloğlu'nun sinesinde nâr olabilmektir. Ömer Seyfettin'in kırık kaşığına çocukluğumu görebilmek, Kemalettin Tuğcu'nun satırlarında öksüzlüğümü yetimliğimi hissedebilmektir.

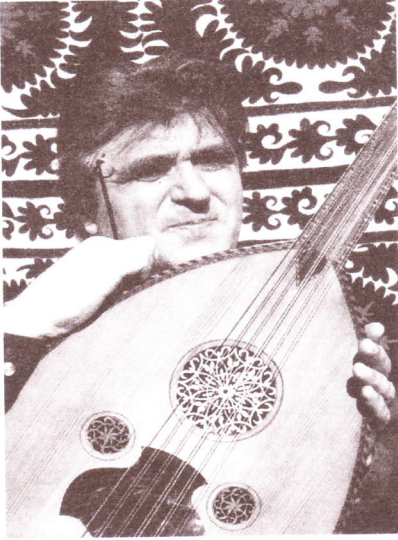
Bu dil var ya bu dil, bir sadakat bekler kendisini ana dil bilenlerden. Bu sadakat ben Türk ulusunun ferdiyim diyen ve bu ulusa mensup olmaktan onur duyan herkesin üzerinde bir buyruk ve kutlu bir vazifedir. Bu ruh ve şuurla gücümüze güç katacağımız, şanımdan şerefimizden ve kimliğimizden ödün vermeyeceğimiz aşîkârdır. Bu bağlamda çok daha büyük mesafeler kat edilecek, çok daha büyük başarılarla Türkün ses bayrağı dalgalandırılacaktır. Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti önünde uzanan aydınlık yolda, emin adımlarla ilerlemeye devam edecek, benimsediği, milli ilkeleri muhafaza ederek uygar dünyanın en onurlu üyesi olmaya devam edecektir.

GÖNÜL DÜNYAMIZIN KÂŞIFI: MARC LOOPUYT

HASAN TÜLKAY

O'nu ders almakla övündüğü udun unutulmaz büyük ustası Cinuçen Tanrıkorur'un Lyon'daki bir konserinde tanıdım. Ustasına karşı o kadar müeddep, öylesine hürmetkâr, mütevazı bir duruşu vardı ki; sanırsınız bu adam bir Mevlevî tekkesinde doğmuş, büyümüş... Yıl 1993... Günü gününe tam tarihini hatırlayabilmem için; eski ajandalarımı bulup bakmadan yorgun ve dalgın hafızama müracaat kâfi gelmiyor... Bahara doğru olmalı... Çünkü aynı sene okulların kapanışına yakın, Mayıs veya Haziran ayında yine Lyon Rhone-Alpes havzasında bir "Türk Gecesi"nde bölgenin Türk Kültürü ve Türkçe Dersleri Öğretmeni Çankırılı İsmail Özmen arkadaşımızla ilk defa sahne performansını da seyretme şansımız olmuştu.

Marc Loopuyt o programda aile boyu sanatkârlıklarını gösterecek şekilde; Türk çalgıları, Türk ezgileri ile bize gurbette muhteşem bir "gece" yaşatmıştı. Aklımda kaldığı kadarıyla sadece Aşık Veysel, Karacaoğlu, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal gibi tekke ve halk edebiyatımızın yıldızları ile yetinmemiş, klâsik Türk musikimizin zirveleri İtrî'den, Dede Efendi'den de örnekler icra ederek "geleneksel" müziğimize ne kadar geniş açıdan baktıklarını göstermişlerdi... O programdan sonra Marc Loopuyt ile yapılmış röportaj bulunan bir dergiyi kendisine imzalatmıştım, onu da bulamadım...

İnternetin ve iletişimin dünyayı kucaklayacak çapta büyüüp, cebimize sığacak kadar da küçülüp kolaylaştığı bir devirde kavramları idrakimiz de farklılaşıyor. Gurbet, bugünün delikanlı gençlerine ne ifade eder tam bilemesem de; bizim için ikinci milenyum (2.000 yılı) öncesine kadar hasret, mahrumiyet ve mahkûmiyet demektir. Kültürel kimliğimizi adeta koruyucu bir zırh gibi büründüğümüz "yabancı" bir ülkede, ülkemizi, milletimizi daha çok özler, daha çok severdik. İşte böylesi bir dünyada Türkçe bir ses, bir

nefes, bir türkü duymak, dinlemek tarifi zor bir saadet demektir... Bu saadeti ancak kırk yıl önce gurbeti vatan eden Anadolu çocukları bilir. Marc Loopuyt'un programında kendi sesimizi, kendi havamızı bir "yabancı"nın sesinden ve hünarlı parmakların dokunuşlarından hissettiğimizde, sanki yabancılık bitmişti... Sanki O da, bizden olmasa da bizden biri gibiydi... Bir de hemhâl olunan müziğin insan ruhu ve kişiliği üzerinde ne kadar tesirli olduğunu fark etmiştik...

Marc Loopuyt geleneksel müzikler üzerinde keşif yolculuğu yapan bir seyyah-kâşif... Endülüs (İspanya), Mağrip (Tunus, Cezayir, Fas), Türkiye, Azerbaycan ve muhtemelen İran ve Ermenistan'da gezip, görmekle kalmamış, geleneksel müziği hem büyük ustalardan, hem de isimsiz halk sanatçılarından dinlemiş... Müziği hayatın ve inanç ritüellerinin bir parçası sayan saz-söz meclislerinde, cem ayinlerinde bulunduğu da anlaşılıyor. O'nun bu yolculuğu zahirde kalmamış, batınî bir derinlik de kazanmış. En çok tutkun olduğu çalgı ud ve en büyük övücü de udun büyük ustası Cinuken Tanrıkorur'un öğrencisi olmak...

Şark-İslâm dünyası merkezli müzik çalışmalarını profesyonel düzeyde ilerleten M. Loopuyt; Osmanlı müzik hayatı üzerinde kon(s)f'eranslar, hatta akademik dersler verecek kadar ilerlemiş, kendini yetiştirmiş... Hayatı mesleği, mesleği de hayatı olmuş bir müzik adamı... Daha 14 yaşında Endülüs ve Mağrip müzik icrasına başlayan, verimli bir musikîde şarkiyatçı seyyah hayatı yaşayan Marc Loopuyt'un yabancı dillerle ilgisini bilemiyorum. Fakat çeyrek yüzyıl önce en azından belli nezaket kalıplarını anlayacak cevap verecek kadar Türkçesi vardı. Biz onunla konuşurken sanki gurbette kaybettiğimiz eski bir dostumuzu bulmuşçasına sevinmiş, mutlu olmuştuk. O'nun da icra ettiği müziğin, kültürel kimliğin sahipleri, anlayıcı-dinleyicilerle muhataplıktan sevindiğini hissetmiştik...

Şark müziğinin tarihi ve gelişimi, müziğin dili, udun tarihçesi üzerine yayınlanmış araştırmaları olan Marc Loopuyt'u özel ilgilenenler dışında ülkemizde tanıyan yoktur herhalde... Popüler olma kaygısı taşımayan, fakat işini ciddi yapan böyle usta bir müzik adamının en azından Fransa'daki müslümanlar - özellikle Türkler- arasında bilinmesi, tanınması ne hoş olurdu... Fakat ne yazık ki, anladığım kadarıyla Frenkler arasında etnik müzik meraklısı bir avuç insandan başka kimselerin pek tanımadığı Marc Loopuyt'tan yararlanamayışımız büyük kayıptır. İslamofobinin Batı dünyasını korkuttuğu, toplumlar arası düşmanlık uçurumlarının açıldığı, Müslümanların öcü gibi görüldüğü ve Batı'daki müslüman göçmenlerin özgürlük alanlarının gittikçe daraldığı bugünlerde müziğin sevgi ve barış dilini konuşturacak Marc Loopuyt gibi dost yürekli ustaları keşfedecek, onlardan gönüllü kültür elçilerimiz misyonu üretecek uyanık hariciye mensuplarına çok iş düşüyor.

Fransa'ya bir daha yolum düşerse Lyon-Villeurbanne'daki École Nationale de Musique (Ulusal Müzik Okulu)nda hocalığa devam eden Marc Loopuyt'u ziyaret etmeden dönmeyeceğime kendi kendime söz verdim...

AFÂK-I SIR

MUSTAFA AYVALI

Merdiven çıkarken dost ağır ağır
Gidenler ardına bakar mı sandın.
Kaldığın âlemde bir başınayken,
Kaygısız gönle su akar mı sandın.

Hayal meyal şimdi dünlerden kalan,
İlk aşk ilk heyecan talandır talan.
Gönlü yıldızlardan yıldız salan,
Derebeyi günler bıkar mı sandın.

Ağlarken mutedil gözler haline,
Geçer mi keşkeler reva iline.
Saklanmışsa güneş gurbet eline,
Yakarmadan arşa çıkar mı sandın.

Kök söktürse gafil afâkı biçse,
Aşk eyleyen gönül gûmandan geçse.
Kan kusup kızılıcak şerbeti içse,
Sırta ereni gam yıkar mı sandın.

ANTALYA'YI ÖZEL KILAN ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLERİ

ANDAÇ

Sayırsız medeniyetlerin kalıntılarıyla kuşatılmış bir ülkede yaşıyor olmamız sebebiyle onları sahiplenmemize rağmen, insan kadar eski, toprağımızı yurt edinmiş, çoğumuzun varlıklarından haberi olmamış nadide bitki ve çiçeklerimizin nicelik ve nitelik bakımından ayrı bir değere sahip olduklarından bihaber olarak onlara kayıtsız kalmış ve maalesef yeteri kadar sahiplenmemişizdir. Hâlbuki dünya üzerinde eşine az rastlanır cinsten kültürel ve doğal miraslara sahip olan Türkiye, biyolojik çeşitlilik açısından son derece zengindir. Bizim anlatmakta geç kaldığımız anlamlı bir hayatları olan ve Antalya'nın doğal değerleri arasında endemik ve nadir çiçeklerini bu yüzden yeni yazı dizimizin konusu yapmalıydık. Böylelikle onların kör gözlerden uzak yaşama iradelerini en güzel biçimde sergilediklerine; özgürlüklerine düşkün, taç yapraklarının arasında belki biraz hüznün sakladıklarına şahit olacağız. Gerçeğinde, doğal güzellikleri hayranlık uyandıran bitkilerimiz, ülkemizde ev sahibi konumundaydı. Varlıklarından bile haberimiz yokken yok oluşlarına tabii ki üzülemezdik. Şimdi ise onları tanımak, aynı zamanda hüznlerine ortak olma adına, endişe yüklü

duygularımızı da işin içine katarak paylaşmaya başlayabiliriz.

Endemik bitkiler, bulundukları habitatın ekolojik özellikleri nedeniyle sadece o ülkede ya da bölgede yetişen, dünyanın başka bölgesinde yetişme olasılığı olmayan bitkilerdir. Canlılar doğal engellerle karşılaştıklarında yayılışları kesintiye uğrar, topluluklar parçalanıp farklılaşır. Türlerin gen yapıları değişir ve yeni türler ortaya çıkar. Bir alandaki endemizm oranı o alanın jeolojik olarak eskiliğine, izolasyon derecesi ve süresine, topografik özelliklerine bağlı olarak değişir.

Bugün sahip olunan bilgilere göre dünyamızda yaklaşık 350 bini aşkın bitki türü olduğu saptanmıştır. Ülkemizin sahip olduğu bitkisel çeşitlilik, diğer ülkelerle karşılaştırıldığı zaman ülkemiz yönünden oldukça sevindiricidir. Örneğin tüm Avrupa kıtasının tamamının sahip olduğu bitki çeşitliliği sayısı 13 bin. Avrupa'nın 15'te biri büyüklüğüne sahip olan ülkemizin bitki zenginliği ise 12 bin. Türkiye'deki bu çeşitliliğin nedeni bitkilerin yetişme ortamlarının çeşitliliğinden gelmekte. Çünkü iklim ve toprak özelliklerindeki değişiklikler bitkilerin tür bakımından çeşitlenmesine neden oluyor.

Hem doğa koruma hem de ekonomik açıdan büyük önem taşıyan bitki türlerimizin geleceği doğal yaşam alanlarımızın tahrip edilmesi ve ticari amaçlarla doğadan aşırı toplama gibi nedenlerle tehdit altındadır. Sahip olduğumuz floristik ve genetik çeşitliliğine ilişkin farkındalığı arttırmak ve gelecek kuşaklar için saklamak konusunda toplumumuzun her kesimine görev ve sorumluluk düşmektedir. Bakış açıları ve yöntem ne olursa olsun, payda daima insanın doğaya sahip çıkması ve yeryüzünü paylaştığımız her bir türün de en az bizler kadar yaşam şansının olması gerekliliğidir. Bu gereklilik sonucu onları yakından tanımak görevine soyunduk. Dile kolay, ülkemizde gördüğümüz üç bitkiden biri endemik olan bitkilerin üzerindeki baskı giderek artarken, yok olma tehlikesiyle burun buruna olan pek çok harika bitkimiz var. Onları ereklere ulaştıran alın yazıları değil, bizim bozmamamız gereken koşullarıdır. Gündelik yaşam kalitelerini gökkuşağından aldığı renkleriyle süsleyip, onları gören gözlerin yaşamlarına, varlıklarıyla mutluluk katmaktan geri kalmazlar.

Türkiye'de tehdit altındaki bitkilerden, yaklaşık 1500 tür, yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Pek çoğunun zaten çok dar olan yayılış alanları koruma statüsüne sahip değildir. Dünyadaki varlıkları sonsuza dek ortadan kalkacak olması ne yazık değil mi!... Zira korumak için sevmek, sevmek için tanımak gerekir...Varlıklarından bile haberimiz olmayan endemik ve nadide bitkileri tanımanın ve tanıtanın gayretini ifade ettiğimizi umarız. Çevre bilincinin oluşması ve doğanın korunması adına dikkat çekermi? Bilemem... Şimdi, konu hakkındaki kaynaklardan birine birlikte göz atalım.

"Ülkemiz, floristik açıdan oldukça zengin ve

ilginç bir yapıya sahiptir. Ülkemizin, flora açısından sahip olduğu bu zenginlik ve ilginçliği, içerdiği endemik ve nadir türlerin sayılarının çokluğu ile açıklamak mümkündür. Zira ülkemizde yetişen toplam bitki türü sayısı, hemen hemen Avrupa kıtasındaki toplam tür sayısına yakındır. Bu zenginliğin başlıca sebepleri şu şekilde belirtilebilir: İklim farklılıkları, topografik çeşitlilikler, jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilikler, deniz, göl, akarsu gibi değişik su ortamı çeşitlilikleri, 0-5000 m'ler arasında değişen yükseklik farklılıkları, üç değişik bitki coğrafyası bölgesinin birleştiği bir yerde oluşu, birçok cinsin gen merkezinin Anadolu olması, Anadolu'da tür endemizminin yüksek olması ve birçok kültür bitkisinin anaç türlerinin Anadolu ve çevresinde bulunması.

Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden birisi olan Antalya, deniz, güneş ve tarihi eserler yanında floristik açıdan da ülkemizin en zengin illerinin başında gelmektedir. Bunun en güzel örneği Antalya'da yetişen endemik bitki türlerinin sayısı ile açıklamak mümkündür. Antalya'da yetişen endemik bitki tür sayısı 690 civarındadır. Bu 690 endemik türün 245 tanesi ise Antalya endemiğidir. Yani Antalya il sınırlarının dışında yetişmezler. Tüm bu sayılar endemik bitkiler açısından Antalya'nın Türkiye'de birinci sırada yer almasını sağlamaktadır. Antalya il sınırları içinde 4 tane Milli Park yer almaktadır. Bunlar, Altınbeşik Mağarası Milli Parkı (İbradı), Köprülü Kanyon Milli Parkı (Manavgat), Termessos Milli Parkı (Düzlerçamı) ve Olimpos-Beydağları Milli Parkı (Kemer)'dir. Olimpos- Beydağları Milli Parkı, diğer milli parklardan farklı olarak deniz ve ormanın iç içe bulunduğu bir milli parktır. Özellikle dağların denizin yakınılarından itibaren 2000 m'lere kadar yükselmeleri bu alanı bitkiler açısından özel korunaklı bir alan haline getirmiştir. Bu dağlar buzul devrinin soğuk ve öldürücü etkisinden kaçan bazı bitkiler için korunma alanı oluşturmuşlardır." (Prof.Dr. R. Süleyman GÖKTÜRK)

Ülkemizde çok sayıda bitki için endemizm geçerlidir. Hele bazıları vardır ki, sadece bir bölgede yetişirler (nokta endemikleri), Toros dağlarının batı ve orta kesimleri, İç Anadolu ile Doğu Anadolu arasındaki geçiş alanları endemizm açısından en zengin yerlerdir. Bolkar dağları 305, Erciyes dağı 190, Amanos dağları 250, Kaz dağları 70, endemik takson barındırır. Şimdi Antalya'yı özel kılan endemik ve nadir çiçeklerini yakından tanımaya başlayabiliriz.

Antalya sahillerine yazın gelişini müjdeleyen kum papatyası sarı beyaz renkleriyle salınırken; muştuyu alan gösterişli ve güzel mor rengiyle hacivatotu, kayalar arasında zaman kaybetmeden sahneye çıkar. Kumullarda görünen bir başka güzellik ise Lara'da bulunan kum zambağı (Nergisgiller familyasından soğanlı bir bitki türü <pancratium maritimum> Ağustos ve Ekim ayları arasında çiçeklenir.) Antalya'nın çevresini saran, eteklerinden doruğuna doğru rengârenk çiçek ve bitkilerle süslenmeye başlamış Toroslar görülmeye değer.

Şölene bu kez kazteresi, Pamfilya Bindirdelik otu, gevenlerle Belen Mürdümlüğü'yle çiğdem, zambaklar ve diğerleri eşlik ederler.

Bitki hazinesinin zenginliğiyle Antalya; yeşil başkent olma yolunda geleceğine bitki ve çiçekleriyle de yürümesi sevinçle karşılanırken, doğası insanı kendine çekerek keyif verir.

Yaşama iradesini en güzel şekilde koruyup, devamlı kılan Antalya'nın nadide parçalarından olan endemik bitki ve çiçeklerini süreli olarak arka kapak içinde yayınlama fikri cazip görünmüş, böylelikle de Antalya'nın sahip olduğu eşsiz habitat ve kültürel zenginliklerini tanııtma fırsatını değerlendirdik.

Endemik bitkiler, bulundukları habitatın özellikleri nedeniyle sadece o ülkede ya da bölgede yetişen, dünyanın başka bölgesinde yetişme olasılığı olmayan bitkilerdir. Konumuz içinde ilimize endemikse "Antalya Endemiği", Bölüme endemikse "Antalya Bölümü Endemiği", bölgemize endemikse "Akdeniz Bölgesi Endemiği", ülkemize endemikse "Endemik" ifadesine yer verildi.

Türkiye'de 12.000 civarında bitki taksonu (tür+alttür+varyete) yayılış gösterir. Sahip olduğumuz bu zengin çeşitliliğin yaklaşık üçte biri ülkemize endemiktir. Ülkemizde keşfedilen yeni bitki türleri de ilave edildiğinde toplam endemik tür sayısı 3035'e takson sayısı 3649'a yükselmiştir. Endemizm yüzdesi ise % 31,8'dir. (Güner vd.,2012)

Bir başka ifadeye göre de: Türkiye'de 9 bin 160 bitki türü yetişir. (Sayılar her zaman gelişme gösterir.) Bu türlerin 3.300 tanesi endemiktir, yani sadece Anadolu'ya özgüdür. Endemik 3.300 türün 630 tanesi ise Akdeniz Bölgesinde yetişmektedir. Akdeniz endemik türün 500'ü Antalya'da bulunmaktadır. 500 türün 200'ü sadece Antalya'ya özgüdür.

Kaynak bulmamızda değerli yardımlarını bizden esirgemeyen Prof. Dr. R. Süleyman GÖKTÜRK'e ve Dr. Candan AKKURT'a, NEVZUHUR olarak teşekkürlerimizi sunarız. Tanımaktan mutluluk duyduğum bu botanikçilerin hazırladıkları eserlerinde yansıyan heyecan ve mutluluklarını okuyucularımızla da paylaşmak ve bu güzel duygularına ortak olmak dileğimi gerçekleştirmek de bana düştüğü için mutluyum.

Antalya Orkidelerini ve Biyoloji Çeşitliliği Koruma Derneği (ANTOK) tarafından yürütülen ve EXOO 2016 Antalya Ajansı tarafından desteklenen Dr. İsmail Gökhan DENİZ ve Dr. Candan AKKURT'un hazırladığı "EXPO 2016 Antalya Endemik ve Nadir çiçekleri" kitabı kaynağımız olacaktır.

Kitabın sayfaları arasında kaybolurken, ölmeden cennette dolaşılıyor hissine kapılmamak mümkün değildi. Yayınimiz boyunca, Antalya'mızda yayılış gösteren bitki zenginliğini ortaya koymaya çalıştığımız bu köşe, görsel bir demet gibi size sunulurken, sizlerinde aynı hisleri duyacağınıza inanıyorum.

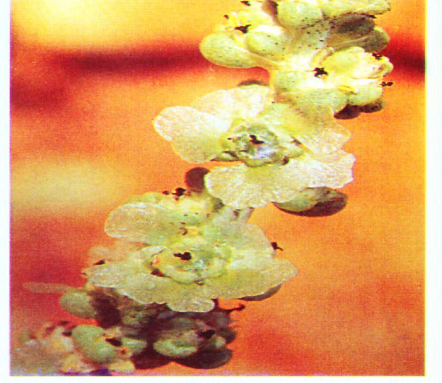
ANTALYA ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLERİ

(Finike Demre Kıyı Bölgesi)

Salsola cyrenaica: Sahil sodaotu

-Antalya Endemiği-

Salsola cinsine ait türler halofit (tuzcul) bitkilerdir. Dolayısıyla, yaşam alanı olarak farklı tuzcul habitatları tercih ederler. Bu türlerden biri olan S. Cyrenaica'nın iki alttürü bulunur. Bunlardan biri olan antalyensis alt-türünün yaşam alanı sadece Finike-Demre (Antalya) güzergâhındaki denize yakın sarp ve kayalık yamaçlarla sınırlıdır. Sahil sodaotu olarak da adlandırılan bu bitkiler, güz mevsiminin sonlarına doğru çiçeklenmeye başlar. Diğer alttür ise Libya'ya özgüdür. Sirenayka adı verilen bölgenin kıyı şeridindeki dar bir alanda yetişir. Sahil sodaotu, tabanda odunsu yapılı, grimsi yeşil görünümlü bodur çalı formundadır. Gövdeleri sıkça dallanmıştır. Taze sürgünler 7-30 cm'dir. Yaprakları etli, yarı silindirik, 8-10 mm'dir. Çiçek taşıyan yapraklar, gövde üzerindeki yapraklara benzer biçimli olup gövdenin üst kısmına doğru giderek küçülür. Çiçek kümelerinde 1-5 çiçek bir arada bulunur. Çiçekleri küreselden ovoide değişen biçimlerde. Çiçek örtü yaprakları şeffaf, oldukça küçük, yaklaşık 1 mm ebadındadır.

Allium elmaliense: Elmalı soğanı

-Antalya Endemiği-

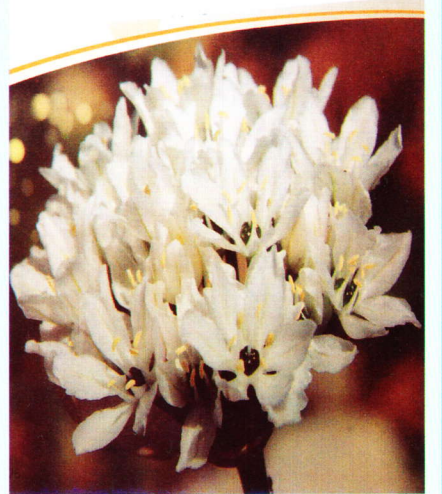
Yakın dönemde keşfedilerek bilim dünyasına tanıtılan bu yabani soğan türü yeryüzünde sadece Çamkuyu Sedir Araştırma Ormanı'nda (Elmalı/Antalya) yetişir. Oldukça dar yayılış alanı nedeniyle ilimizde yayılış gösteren ve kritik olarak tehlike altındaki (CR) 62 bitki taksonunun bulunduğu listede üst sıralarda yer almaktadır. (Deniz & Aykurt, 2014). İlkbaharın erken döneminde maki açıklıklarında çiçeklenen tür, sahip olduğu ilginç yaprak ve çiçek karakterleriyle hemcinslerinden ayrılır. Elmalı soğanı toprak altında yaklaşık 2.5 cm çapında soğanlara sahiptir. Yapraklar 2.5 adet, şeritsi biçimli ve kıvrıktır. Gövde yaklaşık 12-25 cm aralığında ve yapraklardan uzundur. Şemsiye çiçek durumları yandan bakıldığında yarı küre biçimli veya V harfi şeklinde görünür. Çiçekler beyaz renkli ve oldukça hoş kokuludur. Periyant segmentleri olarak isimlendirilen her bir çiçek parçası, bilhassa çiçeklenmenin son dönemine doğru uçta kıvrılır. Erkek organ sapları olan filamentler beyaz renkli ve hafif etli yapıdadır. Polenleri taşıyan anterler sarı renklidir. Ovaryum yeşil veya siyah renklidir.

Allium undulatitapalum: Salamut soğanı

-Antalya Endemiği-

Yakın dönemde bilim dünyasına tanıtılan Salamut soğanı, sadece Antalya ilinde yayılış gösteren lokal endemik türlerimizdendir. Türün ilk örnekleri Salamut Yaylası'ndan (Akseki/Antalya) toplanmıştır. Bu alan dışında, Güzle ve Çimi Yaylaları'nda da yayılış göstermektedir. Türün bilimsel isimlendirmesinde, çiçek yapraklarında kenar kısımların sahip olduğu dalgalı görünüş etkili olmuştur (undulat: dalgalı, tepal: çiçek parçası). Sedir Ormanı ve açıklıklarında 1400-1700 m yükseklik aralığında yetişen tür, mayıs-haziran aylarında çiçeklenmekte, temmuz-ağustos aylarında da kapsül oluşturmaktadır. Salamut soğanı, küresel ve 2-3 cm çapında dış membranı siyah soğanlara sahiptir. Gövdeler 20-50 cm uzunluğunda, silindirik biçimli, tabanda yeşil veya morumsu renklidir. Yapraklar 3-5 adet, mızraksı biçimli ve 7-25 cm uzunluğundadır. Çiçek durumu, çiçekli dönemde yarı küresel; meyveli dönemde ise küresel biçimli ve yaklaşık 4-9 cm çapındadır. Çiçek sapları hemen hemen birbirine eşit uzunluktadır. Çiçekler çansız biçimli, tepal ismi verilen her bir parça ters ovat-dairesel biçimli, uçta küt, yanlarda grup içerisinde bu türe özgü biçimde dalgalı, beyaz renkli ve 6-7 mm uzunluğundadır. Anterler sarı, ovaryum küresel biçimli ve yeşilimsi siyah renklidir.

(Çimi Yaylası)

Aristolochia lycica: Likya lohusaotu-Karkavuğu

-Antalya Endemiği-

Likya lohusaotu, dünya üzerinde sadece Antalya ilinde yayılış gösteren endemik bitki türlerimizdendir. Bilimsel adını, bölgenin antik dönemindeki isminden almıştır. Mart- nisan aylarında çiçeklenen bitki, yaklaşık 800-1300 m aralığındaki ormanlık alanları ve kayalık bölgeleri tercih etmektedir. Korkuteli ve Elmalı ilçeleri ile Termessos Antik Kenti yakın çevresinde yoğun yayılışı görülür.

Likya lohusaotu, tırmanıcı yapılı ve çok yıllık hayat döngüsüne sahip bir türdür. Gövdeler yaklaşık 10-40 cm uzunluğunda olup basit veya dallanıcı yapılıdır. Yapraklar şeritsi mızraksıdan darca üçgensiz biçimliye kadar değişen şekillerde ve taban kısmında kulakçık benzeri çıkıntılı, 2-6 cm uzunluğundadır. Çiçekler yaklaşık 3-6 cm uzunluğunda, dış kısmında koyu morumsu renklidir. Tabana yakın kısmında U harfi biçiminde kıvrıktır. Çiçeğin dudak kısmı 2-4 cm uzunluğunda ve ovatdikdörtgensiz biçimlidir.

NEWZILIP